

บทที่ 6

ท้อสรุปและ เสนอแนะ

จากผลการศึกษาคือความเป็นไปได้ในการขยายผลผลิตข้าวหอมดอกมะลิ สามารถจะสรุปประเด็นหลักที่สำคัญจากผลการศึกษานี้ และข้อ เสนอแนะในส่วนที่ควรหาทางแก้ไข

6.1 ท้อสรุป

จากการศึกษาการผลิตข้าวหอมดอกมะลิเปรียบเทียบกับ การผลิตข้าวเจ้า กข.15 และข้าวเหนียว กข.6 ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย พบว่า การใช้ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดในการผลิตข้าวทั้ง 3 พันธุ์ อยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน และมีต้นทุนผันแปรรวม ก็อยู่ในอัตราใกล้เคียงกัน (ต้นทุนที่เสนอต่อไปนี้เป็นต้นทุนจากการใช้ปัจจัยผันแปรเท่านั้น) คือเท่ากับ 1,585.12, 1,620.62 และ 1,681.30 บาทต่อไร่ ตามลำดับ แม้ว่าต้นทุนผันแปรรวมในการผลิตข้าวเหนียว กข.6 จะสูงกว่าข้าวเจ้าทั้ง 2 พันธุ์ แต่ก็ไม่มากนัก แต่ต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของข้าวเหนียว กข.6 ต่ำสุดคือ เท่ากับ 3.16 บาท ส่วนข้าวหอมดอกมะลิและข้าวเจ้า กข.15 มีต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมเท่ากับ 3.82 และ 3.85 บาท ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลตอบแทนในการผลิตข้าวทั้ง 3 พันธุ์ เห็นว่าต้นทุนผันแปรรวม พบว่า การผลิตข้าวเหนียว กข.6 ให้ผลตอบแทนสูงกว่าข้าวเจ้าทั้ง 2 พันธุ์ คือ ได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 0.64 บาท ต่อกิโลกรัม ในขณะที่การผลิตข้าวหอมดอกมะลิและข้าวเจ้า กข.15 ได้รับผลตอบแทนเท่ากับ 0.20 และ 0.15 บาทต่อกิโลกรัม แม้ว่าราคาโดยเฉลี่ยของข้าวเจ้าทั้งสองพันธุ์จะสูงกว่าข้าวเหนียว กข.6 ถึงประมาณ 0.20 บาทต่อกิโลกรัม แต่ผลผลิตที่ได้รับต่ำกว่าข้าวเหนียว กข.6 ถึงประมาณ 110 กิโลกรัมต่อไร่ ด้วยเหตุนี้ผลตอบแทนสุทธิที่เกษตรกรได้รับจากการผลิตข้าวหอมดอกมะลิ จึงไม่เป็นที่จูงใจให้เกษตรกรขยายการผลิต กอปรกับปัจจัยหลักที่สำคัญในการเลือกผลิตข้าวชนิดใดขึ้นอยู่กับเกษตรกรนิยมบริโภคข้าวชนิดใด เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่จะผลิตไว้เพื่อการบริโภค และประชาชนในจังหวัดเชียงรายนิยมบริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก จึงมีการผลิตข้าวเหนียว กข.6 มากกว่าข้าวเจ้าทั้ง 2 พันธุ์

ส่วนผลการศึกษากาการผลิตข้าวหอมดอกมะลิเปรียบเทียบกับกาการผลิตข้าวเจ้า กข.15 และข้าวเหนียว กข.6 ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การใช้ปัจจัยกาการผลิตของข้าวทั้ง 3 พันธุ์ไม่แตกต่างกันมากนัก และต้นทุนผันแปรในการผลิตข้าวเหนียว กข.6 จะสูงกว่าข้าวเจ้าทั้ง 2 พันธุ์ คือ เท่ากับ 823.49 บาทต่อไร่ ในขณะที่ต้นทุนผันแปรในการผลิตข้าวหอมดอกมะลิ และข้าวเจ้า กข.15 เท่ากับ 803.53 และ 788.94 บาทต่อไร่ แต่เนื่องจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวเหนียว กข.6 สูงกว่าข้าวเจ้าทั้ง 2 พันธุ์ จึงทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมในการผลิตข้าวเหนียว กข.6 ต่ำกว่าข้าวเจ้าทั้ง 2 พันธุ์ คือ เท่ากับ 3.15 บาท ในขณะที่การผลิตข้าวหอมดอกมะลิและข้าวเจ้า กข.15 มีต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมเท่ากับ 3.26 และ 3.55 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนกาการผลิตข้าวทั้ง 3 พันธุ์ พบว่า กาการผลิตข้าวหอมดอกมะลิได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรสูงกว่าข้าวอีก 2 พันธุ์ คือ เท่ากับ 0.93 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนกาการผลิตข้าวเจ้า กข.15 และข้าวเหนียว กข.6 ได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 0.67 และ 0.47 บาทต่อกิโลกรัม และราคาข้าวหอมดอกมะลิ โดยเฉลี่ยจะสูงกว่าข้าวอีก 2 พันธุ์ กอปรกับผลตอบแทนในการผลิตข้าวหอมดอกมะลิจะสูงกว่าอีก 2 พันธุ์ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์นิยมบริโภคข้าวเจ้า ดังนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่จะผลิตข้าวหอมดอกมะลิ

เมื่อเปรียบเทียบกาการผลิตข้าวหอมดอกมะลิในพื้นที่ 2 จังหวัด พบว่า กาผลิตข้าวหอมดอกมะลิของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร เท่ากับ 0.93 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรในจังหวัดเชียงรายได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 0.20 บาทต่อกิโลกรัม แม้ว่าผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายจะสูงกว่าจังหวัดสุรินทร์ถึง 0.69 เท่าหรือเท่ากับ 169.62 กิโลกรัมต่อไร่ แต่เนื่องจากต้นทุนผันแปรในการผลิตรวมของข้าวหอมดอกมะลิในจังหวัดเชียงรายสูงกว่าจังหวัดสุรินทร์ถึง 781.59 บาทต่อไร่ และราคาโดยเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับก็สูงกว่าราคาโดยเฉลี่ยที่เกษตรกรในจังหวัดเชียงรายได้รับ จึงส่งผลให้ผลตอบแทนที่เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ได้รับสูงกว่าเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย อนึ่งผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรในที่นี้เป็นผลสุทธิที่ได้หักค่าแรงงานครอบครัวและแรงงานแลกเปลี่ยนออกแล้ว (แต่ยังไม่หักค่าเช่าที่ดินซึ่งเป็นต้นทุนคงที่) จึงอาจกล่าวได้ว่าหลังจากที่เกษตรกรได้จ้างตนเองและครอบครัวทำงาน

โดยได้รับค่าจ้างเท่ากับที่ต้องจ้างผู้อื่นแล้ว ผลตอบแทนสุทธิจะได้ประมาณ 0.93 บาทต่อกิโลกรัม ในจังหวัดสุรินทร์ และ 0.20 บาทต่อกิโลกรัม ในจังหวัดเชียงราย ดังนั้นแม้ว่าผลตอบแทนในจังหวัดเชียงรายจะดูต่ำ แต่เกษตรกรก็ยังสนใจผลิตได้

ส่วนแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยคือ การเพิ่มผลผลิตข้าวหอมดอกมะลิต่อไร่ให้สูงขึ้น เนื่องจากอัตราการใช้ปัจจัยการผลิตและต้นทุนรวมต่อไร่ของกลุ่มเกษตรกรที่มีผลผลิตสูงอยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรที่มีผลผลิตปานกลางและต่ำ ซึ่งเป็นข้อยืนยันได้ว่าผลผลิตข้าวหอมดอกมะลิขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีผลผลิตสูงอยู่ในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ในเขตชลประทาน ส่วนกลุ่มที่มีผลผลิตต่ำจะเป็นพื้นที่นาฝาย ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์น้อย และในพื้นที่ลักษณะเดียวกันผลผลิตและต้นทุนการผลิตข้าวทั้ง 3 พันธุ์ ใกล้เคียงกัน ส่วนแนวทางในการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น พบว่า ถ้ามีการจัดการที่ดี ใช้ปุ๋ยในอัตราและระยะเวลาที่เหมาะสม และมีความสมบูรณ์ของน้ำ ผลผลิตที่ได้จะเพิ่มสูงขึ้น จากการทดลองของสถานีทดลองการเกษตรเขตชลประทาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า เมื่อจัดซื้อจำกัดต่าง ๆ ผลผลิตข้าวหอมดอกมะลิที่ได้สูงกว่าข้าวเหนียว กข.6 ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่เกษตรกรจะขยายพื้นที่การผลิตในพื้นที่เขตชลประทาน ซึ่งเดิมผลิตแต่ข้าวเหนียว กข.6

อีกแนวทางหนึ่ง คือ การลดการใช้ปัจจัยการผลิต แต่ปัจจัยการผลิตที่สามารถจะลดลงได้มีเพียงแรงงานส่วนเกินที่ไม่มีผลกระทบต่อผลผลิตเท่านั้น ส่วนการใช้วัสดุของเกษตรกรใช้อยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงกับการแนะนำของส่วนราชการ ดังนั้นการลดแรงงานส่วนเกินจะส่งผลให้ต้นทุนรวมลดลง

จากการวิเคราะห์โครงสร้างของตลาดข้าวหอมดอกมะลิ พบว่า ในระดับตลาดส่งออก เป็นตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งตลาดผูกขาด ซึ่งส่วนแบ่งการตลาดประมาณร้อยละ 69 จะตกอยู่กับบริษัทผู้ส่งออกร้อยละ 25 ของบริษัทผู้ส่งออกทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 75 ของบริษัทผู้ส่งออกมีส่วนแบ่งการตลาดเพียงร้อยละ 31 ของปริมาณส่งออกทั้งหมด แม้ว่าตลาดผู้ส่งออกจะมีแนวโน้มเป็นตลาดผูกขาด

แต่การส่งทอดราคาไปสู่เกษตรกรในช่วงราคาต่ำ (หรือราคาลดลง) คือ เมื่อราคาส่งออกเปลี่ยนแปลงไป 1 บาทต่อตัน ราคาข้าวเปลือกจะเปลี่ยนไปประมาณ 0.49 - 0.52 บาทต่อตัน ถ้าอัตราแปรรูปข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร 100% เท่ากับ 0.42 แล้ว ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้จะเปลี่ยนแปลงไปประมาณ 1.02 บาทต่อตัน (ในช่วงราคาสูงหรือเพิ่มขึ้น การส่งทอดราคาจะลดลงเล็กน้อยแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) นอกจากนี้ผลตอบแทนสุทธิของผู้ส่งออกสูงกว่าพ่อค้าขายส่ง โรงสี และพ่อค้าท้องถิ่นคือ ได้รับผลตอบแทนถึง 1,671.50 บาทต่อตันข้าวสาร ส่วนในระดับตลาดขายส่ง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิที่ได้รับเท่ากับ 787.0 บาทต่อตันข้าวสาร ในขณะที่โรงสีได้รับผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 218-241 บาทต่อตันข้าวเปลือก และพ่อค้าท้องถิ่นได้รับผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 18 - 20 บาทต่อตันข้าวเปลือก การกำหนดราคาข้าวหอมดอกมะลิเริ่มจากตลาดส่งออก และส่งผ่านราคามายังโรงสี โรงสีจะถือราคาดังกล่าวเป็นราคาจำหน่ายให้พ่อค้าขายส่ง และนำราคาดังกล่าวหักต้นทุนการตลาดและกำไร เพื่อเป็นราคาที่รับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรและพ่อค้าท้องถิ่น ดังนั้นความเป็นไปได้ในการเพิ่มราคารับซื้อจากเกษตรกรให้เพิ่มขึ้น อาจสรุปได้ดังนี้

1. ในระดับตลาดส่งออก ผลตอบแทนสุทธิที่ได้รับสูงกว่าระดับการตลาดอื่น ๆ และนอกจากนี้การกำหนดราคาส่งออก ผู้ส่งออกมีโอกาสจะกำหนดราคาเองได้พอสมควร โดยเฉพาะตลาดฮ่องกง ได้มีการทำข้อตกลงกับกลุ่มผู้ส่งข้าวหอมดอกมะลิไปจำหน่ายในฮ่องกงว่า ถ้าจะเพิ่มราคาส่งออกสามารถเพิ่มได้ แต่ถ้าจะลดราคาส่งออกกลุ่มผู้นำเข้าในฮ่องกงต้องการให้ตกลงกันเสียก่อน แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีการแข่งขันในระดับตลาดส่งออกมาก จึงมีการตัดราคากันระหว่างผู้ส่งออกด้วยกันเองราคาจึงไม่สูงเท่าที่ควร และเมื่อพิจารณาผลตอบแทนที่ตลาดส่งออกได้รับ ซึ่งค่อนข้างสูง ดังนั้นการไม่ตัดราคาและการลดผลตอบแทนสุทธิลงเพียงเล็กน้อย จะส่งผลให้เกษตรกรได้รับราคาเพิ่มมากขึ้น

2. ในระดับตลาดขายส่ง แม้ว่าราคารับซื้อของพ่อค้าขายส่งจะถูกกำหนดมาจากตลาดส่งออก แต่พ่อค้าขายส่งสามารถจะผลักราคาที่เพิ่มขึ้นไปสู่ผู้บริโภคได้ และนอกจากนี้ผลตอบแทน

สุทธิที่พ่อค้าขายส่งได้รับสูงพอสมควรแต่ราคาซื้อขายข้าวสารจากโรงสีขึ้นอยู่กับราคาส่งออก ดังนั้นตลาดขายส่งจึงไม่มีอิทธิพลในการตั้งราคาซื้อขายที่จะส่งผลถึงเกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบจากการตั้งราคาของผู้ขายส่ง จึงเป็นผู้บริโภคมากกว่า

3. ในระดับโรงสี โรงสีเป็นตัวกลางที่รับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรและนำแปรรูปเป็นข้าวสารและจำหน่ายให้พ่อค้าขายส่งและพ่อค้าส่งออก อาจจะกล่าวได้ว่าโรงสีเป็นตัวนำราคาจากพ่อค้าขายส่งและส่งออกมาสู่เกษตรกรโดยได้หักต้นทุนและกำไรไว้ส่วนหนึ่ง ดังนั้นการที่โรงสีจะเพิ่มราคาซื้อขายได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับราคาพ่อค้าส่งออกและขายส่ง เสนอซื้อจากโรงสี ถ้ารับซื้อในราคาที่สูงขึ้นราคาเกษตรกรได้รับก็เพิ่มสูงขึ้น แต่ถ้ารับซื้อในราคาที่ต่ำโรงสีก็จะรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรในราคาที่ต่ำ เพราะโรงสีจะต้องรักษาระดับกำไรของตนเองไว้

4. ในระดับตลาดพ่อค้าท้องถิ่น ในระดับตลาดนี้มีการแข่งขันกันสูงและราคาซื้อขายมักจะอยู่ในอัตราใกล้เคียงกับโรงสี พ่อค้าท้องถิ่นอาศัยส่วนเหลือจากการชั่งน้ำหนัก ราคาที่รับซื้อจากเกษตรกรเป็นราคาที่ใกล้เคียงกับราคาโรงสีรับซื้อ ดังนั้นการเพิ่มราคาในระดับตลาดพ่อค้าท้องถิ่นมีความเป็นไปได้น้อยมาก เกษตรกรส่วนใหญ่ขายให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น ดังนั้นแม้ว่าราคาข้าวเปลือกหน้าโรงสีจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราคาส่งออก ผลกระทบส่วนนี้ก็จะตกอยู่กับพ่อค้าท้องถิ่นมากกว่าเกษตรกร

โดยสรุปการเพิ่มราคาซื้อขายจากเกษตรกรมีความเป็นไปได้ ทั้งขึ้นอยู่กับตลาดผู้ส่งออก เพราะการกำหนดราคาในการรับซื้อข้าวเปลือกก็ได้อาศัยราคาส่งออกเป็นหลัก ดังนั้นเมื่อราคาส่งออกเพิ่มสูงขึ้นหรือผู้ส่งออกซื้อข้าวสารสูงขึ้น โดยลดผลตอบแทนที่ได้รับลงจะส่งผลให้ราคาเกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้น แต่การที่จะเพิ่มราคาให้เกษตรกรให้ได้ผลขึ้นอยู่กับวิธีการซื้อขายระหว่างเกษตรกรและพ่อค้ารับซื้อเป็นสำคัญ ซึ่งควรจะต้องได้รับการดูแลให้ใกล้ชิด เช่น จัดองค์กรรับซื้อในรูปแบบอื่น

ด้วยเหตุนี้ความเป็นไปได้ในการขยายการผลิตข้าวหอมดอกมะลิในเขตพื้นที่ 2 ภาค มีความเป็นไปได้สูง เพราะเกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลงได้ กอปรกับถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกมีมาตรการควบคุมป้องกันการตัดราคาในกลุ่มผู้ส่งออกด้วยกัน ราคาส่งออกอาจจะเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากประเทศไทยสามารถกำหนดราคาส่งออกได้พอสมควร นอกจากนี้ถ้าผู้ส่งออกลดผลตอบแทนที่ได้รับลงเพียงเล็กน้อย จะทำให้ราคาที่เกษตรกรได้รับเพิ่มมากขึ้น อันเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรขยายการผลิตอีกแนวทางหนึ่ง

6.2 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและน่าที่จะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการปรับปรุงและหาทางแก้ไขต่อไป

1. ด้านการผลิต การผลิตข้าวหอมดอกมะลิผลผลิตที่ได้ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้และวิธีการจัดการที่ดีในการผลิตข้าวหอมดอกมะลิ กอปรกับการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ โดยอาศัยความเคยชิน อันส่งผลให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรจัดการให้ความรู้และคำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างใกล้ชิด เพราะจากการสำรวจพบว่า เกษตรกรตัวอย่างเกือบร้อยละ 90 ไม่เคยได้รับคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอหรือเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเลย

2. ด้านการจำหน่าย เกษตรกรมักจะขายผลผลิตของตนเองหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จซึ่งมักได้ราคาต่ำ ทั้งนี้เพราะส่วนหนึ่งต้องนำเงินไปชำระหนี้เงินที่กู้ยืมมาใช้ในการผลิต ดังนั้นถ้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ สหกรณ์การเกษตรยึดอายุการชำระหนี้ออกไปและแก้ปัญหาวิธีการขายให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น เพื่อช่วยให้เกษตรกรเก็บรักษาข้าวเปลือกไว้จำหน่ายในช่วงที่ราคาเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรได้รับสินเชื่อจากหน่วยงานทั้งสองน้อยมาก ไม่พอเพียงต่อการผลิตจึงต้องกู้ยืมจากภายนอกระบบซึ่งดอกเบี้ยสูงมาก ด้วยเหตุนี้หน่วยงานทั้งสองควรให้สินเชื่อแก่เกษตรกรในจำนวนที่เหมาะสมในการผลิต

3. **ด้านการตลาด** การกำหนดราคารับซื้อของแต่ละระดับการตลาดขึ้นอยู่กับราคาของผู้ส่งออกกำหนด แต่ในปัจจุบันการส่งออกข้าวหอมดอกมะลิมีการตัดราคากันมาก และมีการปลอมปนข้าวพันธุ์อื่นเข้าไปด้วย เพื่อจะได้แข่งขันด้านราคากับผู้ส่งออกรายอื่น ๆ ได้ เป็นสาเหตุทำให้ข้าวหอมดอกมะลิที่ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศมีมาตรฐานและราคาไม่แน่นอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการควบคุมผู้ส่งออกข้าวหอมดอกมะลิอย่างเข้มงวดทั้งมาตรฐานของข้าว เพื่อรักษาระดับราคาให้คงที่ อันที่จะส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้เพิ่มสูงขึ้น

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาค้างนี้ยังมีข้อจำกัดอยู่บางประการ ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในโอกาสต่อไปคือ การศึกษาค้างนี้ไม่ได้วิเคราะห์การตลาดข้าวสารหอมดอกมะลิในประเทศอย่างเพียงพอ ซึ่งตลาดในประเทศเป็นตลาดใหญ่อีกตลาดหนึ่งของข้าวคุณภาพ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของคุณภาพข้าวหอมดอกมะลิ ซึ่งได้จากแหล่งผลิตที่ต่างกัน แล้วตลาดภายในอาจเป็นตลาดสำคัญของข้าวจากบางจังหวัดที่แยกจากตลาดส่งออก อันอาจจะมีผลต่อการกำหนดราคาในระดับท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลผลิตและต้นทุนการผลิตข้าวหอมดอกมะลิกับข้าวเจ้าพันธุ์อื่น ๆ ที่ปลูกมากอยู่แล้ว แต่ต้องการให้มีการปลูกข้าวหอมดอกมะลิทดแทน เพื่อให้เห็นลู่ทางการขยายการผลิตข้าวหอมดอกมะลิได้มากขึ้น และในแบบจำลองของราคาอาจจะต้องปรับปรุง โดยเพิ่มตัวแปรอื่น ๆ เพื่อที่จะเป็นแบบจำลองที่ดีขึ้นเพราะจากการศึกษาค่า R^2 ต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่จะอธิบายได้อีก